

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત ઉચ્ચ ન્યાયાલય,અમદાવાદ

ક્રિમિનલ મિસલેનિઅસ એપ્લીકેશન (નિયમિત જામીન માટે) નં.

૧૮૯૯૬/૨૦૧૪

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે.બી. પારડીવાલા

=====

૧. શું સ્થાનિક સમાચારપત્રોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી

આપવામાં આવી શકે?

૨. રિપોર્ટરને સંદર્ભિત કરવું કે નહીં ?

૩. શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?
૪. શું આ કેસમાં ભારતનું બંધારણ, ૧૯૫૦ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ આદેશના અર્થઘટને સંબંધિત કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે ?
૫. શું આ ચુકાદો દીવાની ન્યાયાધીશને પરીપત્રીત કરવાનો છે ?

=====

ઈનાયતખાન @ ઈલ્ત્યાસખાન બિસ્મિલ્લાખાન પઠાણ....અરજદાર(ઓ)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને ૧....પ્રતિવાદી(ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(ઓ) નં. ૧ તરફે શ્રી હાશિમ કુરેશી, વકીલ,

પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૨ તરફે શ્રી કે.ટી. દવે, વકીલ,

પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૧ તરફે શ્રી કે.પી. રાવલ, અધિક સરકારી વકીલ

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે.બી. પારડીવાલા

તારીખ : ૧૨/૦૨/૨૦૧૫

સી.એ.વી. ચુકાદો

આ નિયમિત જામીન માટેની અરજી છે, જે એક આરોપી દ્વારા કરવામાં આવી છે, જેને નાર્કોટિક્સ કંટ્રોલ બ્યુરો, અમદાવાદના ઇન્ટેલિજન્સ ઓફિસર દ્વારા નોંધાવવામાં આવેલી એફ.નં. એન.સી.બી./એ.ઝેડ.યુ./સીઆર-૦૩/૨૦૦૩ ધરાવતી ફરિયાદના સંબંધમાં, નાર્કોટિક ડ્રગ્સ એન્ડ સાઇકોટ્રોપિક સબસ્ટાન્સિસ અધિનિયમ, ૧૯૮૫ ની કલમ ૮(સી), ૨૦(બી)(૨) (સી), જે કલમ ૨૯, ૨૭(એ) અને ૨૫ સાથે વાંચવાની છે, હેઠળ ધરપકડ કરવામાં આવી છે (સંક્ષેપમાં "નાર્કોટિક્સ અધિનિયમ"). તે જ આજદિન સુધી નડિયાદની માનનીય ત્રીજા વધારાના સત્ર ન્યાયમૂર્તિની અદાલતમાં બાકી રહેલ એન.ડી.પી.એસ. સત્ર કેસ નં. ૧/૦૪માં પરિણમ્યું છે.

૨. ફરીયાદપક્ષનો કેસ નીચે મુજબ સંક્ષેપમાં રજૂ કરી શકાય:-

૨.૧ નાર્કોટિક્સ કંટ્રોલ બ્યુરો, એઝેડયુ, અમદાવાદના એક અધિકારીને તા. ૧૫.૭.૨૦૦૩ના રોજ ચોક્કસ બાતમી મળી હતી કે "અનવર અમીર મિર્જા બેગ

@ રાજુ નામનો એક વ્યક્તિ, જે ફરાર ગુનેગાર છે અને હાલ બાલાસિનોર ખાતે "ચરસ"નો ધંધો કરે છે. હાલમાં અનવર @ રાજુ, ઈલિયાસ પઠાણ નામના એક વ્યક્તિ સાથે, જી.જે.-૨કે-૭૨૮૧ નોંધણી નંબર ધરાવતા ટાટા સુમો વાહનમાં કાશ્મીરથી ચરસનો મોટો જથ્થો લાવ્યા છે. અનવર @ રાજુ આ ચરસના જથ્થામાંથી એક ભાગ તા. ૧૫.૭.૨૦૦૩ના રોજ સાંજે અંદાજે ૪.૦૦ વાગ્યે, કોલેજ બસ સ્ટેન્ડ, સેવાલિયા રોડ, બાલાસિનોર ખાતે, બરોડાના રહીશ ગણીભાઈ મહંમદભાઈને પહોંચાડવાનો છે. ગણીભાઈ ચરસની ડિલિવરી લેવા માટે સફેદ મારુતિ કાર નં. જી.જે.-૬-એ-૧૪૦૦માં આવી રહ્યા છે."

૨.૨ ઉક્ત માહિતી લેખિતમાં ઉતારીને સીલ નં. ૬ એનસીબી.એઝેડયુ ધારિત સીલબંધ કવરમાં મુકવામાં આવી હતી. અમદાવાદ એનસીબીના અધિકારીઓ અને અન્ય સ્ટાફ સભ્યો તથા સ્થાનિક પોલીસનો સમાવેશ કરતી એક ટીમ રચવામાં આવી હતી. બે વ્યક્તિઓને બોલાવીને તેમને ઉક્ત માહિતી અંગે જાણ કરવામાં આવી અને શંકાસ્પદ વ્યક્તિઓની વ્યક્તિગત તલાશી હાથ ધરવાના હેતુસર પંચ સાક્ષી તરીકે કાર્ય કરવા કહેવામાં આવ્યું હતું.

૨.૩ બાલાસિનોર, સેવાલિયા રોડ સ્થિત કોલેજ બસ સ્ટેન્ડ નજીક કડક નજર રાખવામાં આવી રહી હતી. તા. ૧૫.૭.૨૦૦૩ના રોજ સાંજે અંદાજે ૪ વાગ્યે, બે વ્યક્તિઓ બાલાસિનોર તરફે સિલ્વર રંગની પેશન મોટરસાયકલ પર બસ સ્ટેન્ડ પર આવ્યા અને ત્યાં રાહ જોવા લાગ્યા. થોડા સમય બાદ, વડોદરા તરફે નોંધણી

નં. જીજે-૬-એ-૧૪૦૦ ધરાવતી સફેદ રંગની મારુતિ કાર આવતી દેખાઈ. કાર આવીને તે બે વ્યક્તિઓની નજીક ઉભી રહી, જેઓ મોટરસાયકલ પર આવ્યા હતા અને બસ સ્ટેન્ડ પર ઉભા હતા. કારનો ચાલક નીચે ઉતર્યો અને મોટરસાયકલના ચાલક સાથે હાથ મિલાવ્યો. પાછળ બેઠેલા સવારીએ એક થેલી મોટરસાયકલના ચાલકને સોંપી, અને તેણે અનુક્રમે તે થેલી કારના ચાલકને સોંપી. દરોડા પાડી રહેલી ટીમ તરત જ સ્થળ પર દોડી ગઈ અને ત્રણેય વ્યક્તિઓને અટકાવવામાં સફળ રહી. મોટરસાયકલના ચાલકે પોતાનું નામ અનવર અમીર મિર્ઝા @ રાજુ હોવાનું જણાવ્યું અને બીજા વ્યક્તિએ પોતાનું નામ હિદાયતખાન પઠાણ @ રાજુ હોવાનું જાહેર કર્યું. મારુતિ કારના ચાલકે પોતાનું નામ ગનીભાઈ મહમદભાઈ શેખ, રહેવાસી વડોદરા, હોવાનું જણાવ્યું. થેલીમાં શું છે તે પૂછતાં, અનવર અમીર મિર્ઝા @ રાજુ અને ગનીભાઈ મહમદભાઈ શેખ દ્વારા જણાવાયું કે તેમાં "ચરસ" હતી. તપાસ અને જમીની જરૂરી કાર્યવાહી કાયદા અનુસાર હાથ ધરવામાં આવી. પ્રતિબંધિત માલ કાયદાની જોગવાઈઓ મુજબ જપ્ત કરી સીલ કરવામાં આવ્યો. પ્રતિબંધિત માલ ધરાવતા પેકેટમાંથી નમૂનો લેવામાં આવ્યો અને ફિલ્ડ ડ્રગ ટેસ્ટિંગ કિટની મદદથી તેની ચકાસણી કરતાં તે "ચરસ" હોવાનું હકારાત્મક રીતે બહાર આવ્યું, જે એક માદક પદાર્થ છે.

૨.૪ વધુ પૂછપરછ કરતાં, હિદાયતખાન પઠાણ ખુલાસો કર્યો કે તેના ભાઈ ઈસ્રિયાસ પઠાણ (હાલના અરજદાર-આરોપી) ના નિવાસસ્થાને, તાલુકા પંચાયત કચેરી, બાલાસિનોર નજીક, એક વાહન એટલે કે ટાટા સુમો પાર્ક

કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં અનવર અમીર મિર્ઝા ઉર્ફે રાજુ અને ઈલિયાસ પઠાણ કાશ્મીરમાંથી પ્રતિબંધિત ચરસ લાવ્યા હતા. તે પછી, દરોડા પક્ષના સભ્યો પંચોની સાથે તથા બસ સ્ટેન્ડ પરથી પકડાયેલા ત્રણ વ્યક્તિઓ સાથે, હિદાયતખાન પઠાણે દર્શાવેલ સ્થળે પહોંચ્યા. તે નિશ્ચિત સ્થળે નોંધણી નં. નં. જીજેર કે-૭૨૮૧ ધરાવતી સફેદ રંગની ટાટા સુમો પાર્ક કરેલી મળી આવી. કારને તાળું મારેલું નહોતું. અનવર અમીર મિર્ઝા ઉર્ફે રાજુએ ખુલાસો કર્યો કે વાહનની છત ઉપરના સામાન રાખવાના કેરિયર નીચે એક ગુપ્ત ખાનું બનાવવામાં આવ્યું હતું. અનવર અમીર મિર્ઝા અને હિદાયતખાન પઠાણે સામાન રાખવાનું કેરિયર ખોલીને દૂર કર્યું. વાહનની છત પર થોડા સ્ક્રૂ નજરે પડ્યા અને સ્ક્રૂ ખોલતાં ઉપરની પતરાની ચાદર દૂર કરવામાં આવી. પતરાની ચાદર દૂર કરતાં તે ગુપ્ત ખાનું નજરે પડ્યું અને તે ગુપ્ત ખાનામાંથી તેર પેકેટો જપ્ત કરવામાં આવ્યા.

૨.૫ બસ સ્ટેન્ડ ખાતે અટકાવવામાં આવેલા ત્રણ વ્યક્તિઓને એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ સમન્સ આપવામાં આવ્યા હતા. તેમના નિવેદનો નોંધવામાં આવ્યા હતા, જેમાં તેમણે જાહેર કર્યું હતું કે અહીંના અરજદાર અને અનવર અમીર મિર્ઝા @ રાજુ દ્વારા કાશ્મીરથી ચરસનો જથ્થો કઈ રીત અને કયા પ્રકારે લાવવામાં આવ્યો હતો. અનવર અમીર મિર્ઝા @ રાજુએ, એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ નોંધાયેલા પોતાના નિવેદનમાં જણાવ્યું હતું કે જે દિવસે તેને અન્ય બે વ્યક્તિઓ સાથે અટકાવવામાં આવ્યો હતો, તે દિવસે અહીંનો અરજદાર ઈલિયાસખાન પઠાણે બપોરે અંદાજે ૩ થી ૪

વાગ્યાની વચ્ચે ટાટા સુમો નં. જી.કે.૨-કે ૭૨૮૧ ની અંદરની ખાંચમાંથી ચરસના બે પેકેટ બહાર કાઢ્યા હતા અને તે જ ગનીભાઈ, બરોડાના રહેવાસી, ને પહોંચાડવા સૂચના આપી હતી. અહીંના અરજદારે પોતાના ભાઈ હિંદાયતખાન @ રાજુને સેવાલિયા રોડ, બાલાસિનોર ખાતે કોલેજ બસ સ્ટેન્ડ પર ગનીભાઈને ચરસનો પેકેટ પહોંચાડવામાં અનવરને મદદ કરવા સૂચના આપી હતી.

૨.૬ ત્યારબાદ ત્રણેય વ્યક્તિઓની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને તેમને ન્યાયિક કસ્ટડીમાં રિમાન્ડ પર મોકલવામાં આવ્યા હતા. એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ અત્રેના અરજદારને પણ સમન્સ આપવામાં આવ્યું હતું, પરંતુ તેણે ઉક્ત સમન્સનો જવાબ આપ્યો નહોતો અને ફરાર થઈ ગયો હતો. ત્રણેય વ્યક્તિઓ એટલે કે સહ-આરોપીઓને સત્ર કેસ નં. ૧/૦૪ માં ટ્રાયલ માટે મુકવામાં આવ્યા હતા. ત્રણેયને એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમ હેઠળના ગુનામાં દોષિત ઠરાવવામાં આવ્યા હતા.

૨.૭ અનવર શેખ @ રાજુ, જેણે અત્રેના અરજદાર સાથે પ્રતિબંધિત માલ લાવ્યો હતો, તેને મૃત્યુદંડની સજા ફટકારવામાં આવી હતી, કારણ કે એન.સી.બી.-સી.આર.-૦૪/૧૯૯૧ નંબરના બીજા એક કેસમાં તેને અદાલતે દોષિત ઠેરવી દસ વર્ષની કેદની સજા સંભળાવી હતી. તેને દોષસિદ્ધિ પછી પેરોલ પર મુક્ત કરવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો અને પેરોલ દરમિયાન તેણે પેરોલનો ભંગ કરી ફરાર થઈ ગયો હતો. તે ફરી એકવાર હાલના અરજદાર સાથે સમાન

પ્રવૃત્તિમાં સંકળાયો હતો. આ તેની બીજી દોષસિદ્ધિ હોવાથી તેને મૃત્યુદંડની સજા ફટકારવામાં આવી હતી. જ્યાં સુધી અન્ય બે સહ-આરોપીઓનો પ્રશ્ન છે, તેમને દંડ સાથે દસ વર્ષની કેદની સજા સંભળાવવામાં આવી હતી.

૨.૮ રેકૉર્ડ પર રહેલ સામગ્રી પરથી એવું જણાય છે કે ભૂતકાળમાં વર્તમાન અરજદાર વિરુદ્ધ બે કેસ નોંધાયેલા હતા, જેમાં એક સી.આર. નં.૧-૯૩/૦૪ અને બીજો સી.આર. નં. ૧-૭૫/૧૧ હતો, જે બાલાસિનોર પોલીસ સ્ટેશન ખાતે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૨૬ હેઠળના ગુનાને લગતા હતા. વધુમાં એવું પણ જણાય છે કે વર્તમાન અરજદાર ૨૦૦૩ થી આગળ ફરાર રહ્યો હતો અને અચાનક, ઉપર ઉલ્લેખિત બે ગુનાઓના સંબંધમાં, તેને સ્થાનિક પોલીસ દ્વારા ૨૭મી મે, ૨૦૧૪ના રોજ ધરપકડ કરવામાં આવી હતી. ઉપર ઉલ્લેખિત બે ગુનાઓમાં તેની ધરપકડ થયા બાદ, તેની ધરપકડ અંગે એન.સી.બી.ને જાણ કરવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ, બદલી વોરંટ દ્વારા, એન.સી.બી.એ તેને પોતાની કસ્ટડીમાં લીધો.

૨.૯ એવું જણાય છે કે ૨૭.૪.૨૦૧૪ના રોજ એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ સમન્સ જારી કરવામાં આવ્યા હતા અને તે અહીંના અરજદારને તામિલ કરવામાં આવ્યા હતા. કલમ ૬૭ હેઠળ તેમનું નિવેદન નોંધવામાં આવ્યું હતું, જેમાં તેમણે ગુપ્ત ખાનાની માલિકી અંગે સ્વીકાર કર્યો હતો, જે રૂપિયા ૧૦,૦૦૦/-ના ખર્ચે બનાવવામાં આવી રહી હતી. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું હતું

કે તેઓ ચોક્કસ સ્થળે પહોંચાડી આપવા માટે ચરસ અને દારૂ તે ગુપ્ત ખાનામાં રાખતા હતા. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું હતું કે ૪૦ કિગ્રા. ચરસની જમી સંબંધે તેમના ભાઈ અને અન્ય બે સહ-આરોપીઓની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી તેની તેમને જાણ હતી. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું હતું કે વિભાગ દ્વારા ધરપકડ થવાની આશંકાથી તેઓ ભાગી ગયા હતા. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું હતું કે તેઓ પોતાના કુટુંબજનોને મળવા માટે ગુપ્ત રીતે બાલાસિનોર જતાં હતા. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું હતું કે તેઓ અનવર @ રાજુ, એટલે કે સહ-આરોપીને ઓળખતા હતા, જેણે અહીંના અરજદાર સાથે કાશ્મીરમાંથી ચરસ લાવી હતી. નિશ્ચિતરૂપે, તેમણે એ સ્વીકાર્યું નથી કે ચરસ મેળવવા માટે તેઓ પણ અનવર સાથે કાશ્મીર ગયા હતા.

૨.૧૦ અત્રેના અરજદાર વિરુદ્ધની ફરિયાદ તા. ૪મી સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૪ના રોજ નોંધવામાં આવી હતી અને તે એન.ડી.પી.એસ. સત્ર કેસ નં. ૨/૨૦૧૪માં પરિણમી છે. અત્રેના અરજદાર વિરુદ્ધની ફરિયાદ નાર્કોટિક ડ્રગ્સ એન્ડ સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટાન્સેસ અધિનિયમ, ૧૯૮૫ (સુધારિત મુજબ) ની કલમ ૩૬એ(ડી)(૪) હેઠળ દાખલ કરવામાં આવી હતી.

૨.૧૧ અરજદારએ અહીં, પોતાની ધરપકડ બાદ, ખેડા જિલ્લાના નડિયાદ સ્થિત માનનીય સત્ર ન્યાયમૂર્તિની અદાલતમાં જામીન અરજી દાખલ કરી હતી. માનનીય ત્રીજા વધારાના સત્ર ન્યાયમૂર્તિ, ખેડાએ, તા. ૨૦મી ઓક્ટોબર,

૨૦૧૪ના આદેશ દ્વારા, તે જ નામંજૂર કરી હતી. તેથી અસંતોષ અનુભવી, અરજદારએ જામીન મેળવવા હેતુથી હાલની અરજી દાખલ કરી છે.

૩. અરજદાર તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી કુરેશીએ જોરશોરથી રજૂઆત કરી કે તેમના અસીલ ફરાર નહોતાં અને સમગ્ર સમયગાળા દરમ્યાન બાલાસિનોરમાં પૂરતા પ્રમાણમાં ઉપલબ્ધ હતા. તેમણે રજૂ કર્યું કે વર્ષ ૨૦૦૩માં એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળનું કોઈ સમન્સ તેમના પર તામીલ કરવામાં આવ્યું નહોતું. તેમણે રજૂ કર્યું કે તેમના અસીલ સમગ્ર સમયગાળા દરમ્યાન ઉપલબ્ધ હતા, છતાં અરજદારની ધરપકડ કરવા માટે વિભાગ દ્વારા કોઈ પગલાં લેવામાં આવ્યા નહોતાં. તેમણે રજૂ કર્યું કે તેમની ધરપકડ માટે કોઈ વોરંટ જારી કરવામાં આવ્યો નહોતો અને અરજદારને જાહેર ફરાર તરીકે જાહેર કરવા માટે કોઈ કાર્યવાહી આરંભવામાં આવી નહોતી. આવી પરિસ્થિતિમાં, અરજદાર-આરોપી લગભગ ૧૧ વર્ષના ગાળામાં ફરાર હતો એવો વિભાગનો અભિગમ ટકી શકે તેમ નથી અને તેને અવગણવો જોઈએ.

૩.૧. શ્રી કુરેશીએ રજૂઆત કરી કે અગાઉ ચલાવવામાં આવેલી અને દોષિત ઠરાવવામાં આવેલી ત્રણ સહ-આરોપીઓના નિવેદનો સિવાય, અત્રેના અરજદાર વિરુદ્ધ કોઈ અન્ય સામગ્રી ઉપલબ્ધ નથી. આવી પરિસ્થિતિઓમાં, શ્રી કુરેશીના મત મુજબ, વિચારણા માટે ઊભો થતો પ્રશ્ન એ છે કે અન્ય આરોપીને સંડોવનાર કોઈ એક આરોપીની સમર્થન વિનાની માત્ર કબૂલાતને શું મૂળભૂત પુરાવા તરીકે

ગણવામાં આવી શકે કે નહીં. તેમણે રજૂઆત કરી કે સહ-આરોપીઓના નિવેદનો એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ નોંધવામાં આવ્યા છે. તે નિવેદનો દોષારોપક હોઈ શકે છે અને વર્તમાન અરજદારને પણ સંડોવતા હોઈ શકે છે. તેમ છતાં, એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ ટાડા અધિનિયમની કલમ ૧૫ જેવી કોઈ જોગવાઈ નથી, જે આરોપીના નિવેદનને સહ-આરોપીઓ, ષડયંત્રકારો અથવા પ્રેરકો વિરુદ્ધ ગ્રાહ્ય બનાવે. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી કે અદાલતે સહ-આરોપીની કબૂલાતથી શરૂઆત કરવી જોઈએ નહીં. અદાલતે ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા અન્ય પુરાવાથી શરૂઆત કરવી આવશ્યક છે, અને તે પુરાવાની ગુણવત્તા અને અસર અંગે પોતાનો અભિપ્રાય રચ્યા પછી જ, અધિનિયમ હેઠળના ગુનામાં આરોપી દોષિત છે એવું માનવા માટે કોઈ વાજબી આધાર છે કે કેમ તેની ખાતરી મેળવવા માટે કબૂલાત તરફ વળવું અનુમત્ય બને છે. તેમણે રજૂઆત કરી કે સહ-આરોપીની કબૂલાતનો વિચાર માત્ર આરોપી વિરુદ્ધના અન્ય પુરાવાને સમર્થન આપવા માટે જ કરી શકાય, પરંતુ જ્યારે અન્ય કોઈ પુરાવો જ ન હોય ત્યારે આવા સહ-આરોપીની કબૂલાતમાંથી સમર્થન મેળવવાનો પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી. તેમણે રજૂઆત કરી કે પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૩૦ હેઠળ, એક આરોપી દ્વારા કરવામાં આવેલી કબૂલાત સહ-આરોપી વિરુદ્ધ મૂળભૂત પુરાવો નથી. તેનું માત્ર સમર્થનાત્મક મૂલ્ય જ હોય છે.

૩.૨ શ્રી કુરેશીએ સર્વોચ્ચ અદાલતના નૂર આઘા વિ. પંજાબ રાજ્ય અને અન્યના કેસમાં આપેલા, (૨૦૦૮) ૧૬ એસ.સી.સી. ૪૧૭ માં અહેવાલિત નિર્ણય પર દઢ આધાર મૂક્યો છે, જેમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે કનૈયાલાલ વિ. ભારત સંઘના કેસમાં આપેલા તેના અગાઉના નિર્ણયમાં પ્રતિપાદિત કાનૂની નિવેદનની શુદ્ધતા અંગે, એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ નોંધાયેલા નિવેદનોના પુરાવાત્મક મૂલ્ય જેટલા અંશે પ્રશ્ન ઉઠાવ્યો છે, જે એ.આઈ.આર. ૨૦૦૮ એસ.સી. ૧૦૪૪ માં અહેવાલિત છે. શ્રી કુરેશીએ નૂર આઘા (ઉપરોક્ત) ના નિર્ણય પર આધાર રાખીને રજૂઆત કરી હતી કે અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ તપાસ અધિકારીએ નોંધેલું નિવેદનને સ્વીકારોક્તિરૂપ નિવેદન તરીકે ગણાવી શકાય નહીં અને તે જ પુરાવા અધિનિયમની કલમો ૨૪ અને ૨૫ના અવરોધને આધીન આવશે.

૩.૩ શ્રી કુરેશીએ પણ સર્વોચ્ચ અદાલતના તાજા નિર્ણય પર આધાર મૂક્યો છે, જે ટોફાન સિંહ વિ. સ્ટેટ ઓફ ટી.એન.ના મામલામાં, ૨૦૧૩ ક્રિમિનલ લો જર્નલ ૪૯૯૦માં અહેવાલિત છે, જેમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે કનૈયાલાલ (ઉપરોક્ત) અને નૂર આગા (ઉપરોક્ત)ના કેસો વચ્ચેનો વિરોધાભાસ વિચાર્યો હતો અને તે સંબંધમાં મોટી ખંડપીઠની રચના કરવા માટે માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ સમક્ષ મુદ્દો મોકલવો યોગ્ય ગણ્યો હતો. તેમણે સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્મલ સિંહ પહેલવાન @ નિમ્મા વિ. ઈન્સ્પેક્ટર, કસ્ટમ્સના મામલાના નિર્ણય પર પણ આધાર મૂક્યો છે, જે (૨૦૧૧) ૧૨ એસ.સી.સી. ૨૯૮માં અહેવાલિત છે, જેમાં

નોંધવામાં આવ્યું છે કે કનૈયાલાલ (ઉપરોક્ત)માં પીઠે પુરાવા અધિનિયમ, ૧૮૭૨ની કલમ ૨૫ તથા કસ્ટમ્સ અધિનિયમની કલમ ૧૦૮ અને કસ્ટમ્સ અધિકારીની સત્તાઓના મૂળભૂત સિદ્ધાંતો અને સંકલ્પનાઓની તપાસ કરી નહોતી, જે નાર્કોટિક બાબતમાં આરોપીની તપાસ કરી શકે અને તેને નીચલી અદાલતમાં ચલાવવા માટે રજૂ કરી શકે. પીઠે ઉક્ત કેસમાં વધુમાં નોંધ્યું હતું કે નૂર આગા (ઉપરોક્ત)ના ચુકાદામાં નિર્ધારિત પ્રમાણસિદ્ધાંતનું અનુસરણ કરવું તેમના માટે યોગ્ય રહેશે. તેથી, શ્રી કુરેશીના મતે, અત્રેના અરજદાર વિરુદ્ધ કોઈ પ્રથમદર્શનીય કેસ બનતો ન હોઈ, આ અદાલત યોગ્ય માને તેવી શરતો અને નિયમોને આધીન રહી તેને જામીન પર મુક્ત કરવો જોઈએ.

૪. વિભાગ તરફે હાજર રહેલ વિદ્વાન વકીલ શ્રી કે.ટી. દવે દ્વારા આ અરજીનો જોરદાર વિરોધ કરવામાં આવ્યો છે. શ્રી દવેએ રજૂઆત કરી કે જામીન માટેની આ અરજી માત્ર આ એક જ આધાર પર નામંજૂર થવી જોઈએ કે અરજદાર-આરોપી અગિયાર વર્ષના ગાળામાં ફરાર રહ્યો હતો. શ્રી દવેએ રજૂઆત કરી કે એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળના નિવેદનોના પુરાવાત્મક મૂલ્ય જેવા અન્ય કોઈ મુદ્દાઓમાં જવાની જરૂર નથી. શ્રી દવેએ નિર્દેશ કર્યો કે અરજદારે પોતે એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ નોંધાયેલા પોતાના નિવેદનમાં કબૂલ કર્યું છે કે તે ફરાર હતો અને અન્ય સહ-આરોપીઓની ધરપકડ તથા તેમની દોષિત ઠરાવ અંગેની બધી જાણકારી તેને હતી. શ્રી દવેએ રજૂઆત કરી કે અરજદાર તરફે આગળ ધપાવવામાં આવેલી આ દલીલ કે

એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ નોંધાયેલ તેનું નિવેદન સ્વદોષનિર્વારક છે, તે યોગ્ય નથી. શ્રી દવેના જણાવ્યા મુજબ, અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળના પોતાના નિવેદનમાં અરજદારે અનેક સ્વીકારોક્તિઓ કરી છે, જે પરથી જણાય છે કે તેની સૂચના મુજબ ચરસનું પેકેટ ગનીભાઈ નામના સહ-આરોપીને પહોંચાડવામાં આવ્યું હતું અને તેણે પોતાના ભાઈને, જે સહ-આરોપીઓમાંનો એક તથા દોષિત ઠરેલ વ્યક્તિ પણ છે, અનવર @ રાજુને પેકેટ પહોંચાડવામાં મદદ કરવા માટે પણ કહ્યું હતું. શ્રી દવેએ રજૂઆત કરી કે કલમ ૬૭ હેઠળના પોતાના નિવેદનમાં તેણે પોતાના નામે નોંધાયેલ પોતાના વાહનમાં ગુપ્ત ખાનું બનાવવાની બાબત પણ સ્વીકારી છે, જેમાં તે ગુપ્ત રીતે માદક દ્રવ્યો અને દારૂ સંગ્રહ કરતો હતો.

૪.૧ શ્રી દવેએ રજૂઆત કરી કે એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૩૭ ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં લેતાં અરજદારને જામીન પર મુક્ત કરવાનો કોઈ કેસ બનતો નથી. શ્રી દવેએ સૂચવ્યું કે સર્વોચ્ચ અદાલતે તોફાન સિંહના કેસમાં (ઉપરોક્ત), મુદ્દાને વિશાળ ખંડપીઠ દ્વારા નિર્ણય માટે માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ સમક્ષ મૂકવા અંગે રજિસ્ટ્રીને નિર્દેશ આપ્યો છે, પરંતુ તેથી કન્ઝેયાલાલના કેસમાં (ઉપરોક્ત) સર્વોચ્ચ અદાલતે સમજાવેલા કાનૂની સિદ્ધાંતો ક્ષીણ થતા નથી કે રદબાતલ થતા નથી. જ્યાં સુધી આ મુદ્દાનો નિર્ણય વિશાળ ખંડપીઠ દ્વારા કરવામાં ન આવે, ત્યાં સુધી કન્ઝેયાલાલ (ઉપરોક્ત) માં

નિર્ધારિત કાનૂની સિદ્ધાંત હજી પણ પ્રબળ રહેશે અને ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪૧ ના અર્થમાં તે કાયદો ગણાવી શકાય.

૫. પક્ષકારોની તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા બાદ અને નોંધપર રહેલી સામગ્રીનું અવલોકન કર્યા બાદ, મારી વિચારણા માટે માત્ર એક જ પ્રશ્ન ઊભો થાય છે કે જામીન માટેની તેની પ્રાર્થના અંગે અરજદાર-આરોપી દ્વારા કોઈ કેસ બને છે કે નહીં.

૬. આ તબક્કે હું એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની સંબંધિત જોગવાઈઓ નોંધું છું. એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની પ્રસ્તાવના દર્શાવે છે કે આ અધિનિયમનો હેતુ માદક દ્રવ્યો સંબંધિત કાયદાને સંકલિત અને સુધારવાનો તથા માદક દ્રવ્યો અને મનોપ્રભાવક પદાર્થો વગેરે સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓના નિયંત્રણ અને વિનિયંત્રણ માટે કડક જોગવાઈઓ કરવાની છે. કલમ ૧૫ થી ૩૫ વિવિધ ગુનાઓ અને દંડની જોગવાઈ કરે છે. કલમ ૩૬ વિશેષ અદાલતોની રચના માટે જોગવાઈ કરે છે અને સરકારને વિશેષ અદાલતો રચવાનો અધિકાર આપે છે, અને કોઈ વ્યક્તિ વિશેષ અદાલતના ન્યાયમૂર્તિ તરીકે નિમણૂક માટે ત્યારે સુધી પાત્ર ગણાશે નહીં, જ્યાં સુધી તે આવી નિમણૂકના તાત્કાલિક પૂર્વે સત્ર ન્યાયમૂર્તિ અથવા વધારાના સત્ર ન્યાયમૂર્તિ ન હોય. કલમ ૩૬-એ વિશેષ અદાલતો દ્વારા વિચારણા પામવાના ગુનાઓનું વર્ણન કરે છે અને સાથે જ, જ્યારે આરોપીને મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવે ત્યારે તેની અટકાયત અંગેની પ્રક્રિયા પણ

નિર્ધારિત કરે છે. કલમ ૩૬-એની ઉપકલમ (બી)માં નિર્ધારિત છે કે જો કલમ ૧૬૭, ક્રિ.પ્ર.સં. હેઠળ જેમની સમક્ષ આરોપીને મોકલવામાં આવ્યો હોય તે મેજિસ્ટ્રેટ એવું માને કે એવા વ્યક્તિની પંદર દિવસ માટે અટકાયત અનાવશ્યક છે, તો તે અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી વિશેષ અદાલત સમક્ષ તેને મોકલી આપશે, અને તે અદાલત ગુનાની નોંધ લઈને વિચારણા આગળ વધારશે. કલમ ૩૬-એની ઉપકલમ (૩) આ પ્રમાણે છે:

આ કલમમાં સામેલ કોઈપણ બાબતને, ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા ૧૯૭૩ (૧૯૭૪નું ૨) ની કલમ ૪૩૯ હેઠળ જામીન અંગે વડી અદાલતની વિશેષ સત્તાઓને અસર કરતી હોવાનું માનવામાં આવશે નહીં, અને વડી અદાલત તે કલમના ઉપકલમ (૧) ના ખંડ (બી) હેઠળની સત્તા સહિત તેવી સત્તાઓનો ઉપયોગ એ રીતે કરી શકશે કે જાણે તે કલમમાં "મેજિસ્ટ્રેટ" નો ઉલ્લેખ, કલમ ૩૬ હેઠળ રચાયેલ "વિશેષ અદાલત" ના ઉલ્લેખને પણ સમાવેશ કરતો હોય.

૭. હું અધિનિયમની કલમ ૩૭, જે વર્ષ ૨૦૦૧માં સુધારવામાં આવી હતી, તેની નોંધ લઈ શકું છું અને તે નીચે મુજબ છે:-

"૩૭. ગુનાઓને સંજોય અને બિનજામીનપાત્ર ગણવામાં આવશે.

– (૧) ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૭૩ (૧૯૭૪ નું ૨) માં સમાવાયેલ કોઈપણ બાબત હોવા છતાં –

(એ) આ અધિનિયમ હેઠળ દંડનીય દરેક ગુનો સંજોય રહેશે;

(બી) કલમ ૧૯ અથવા કલમ ૨૪ અથવા કલમ ૨૭એ હેઠળ દંડનીય ગુનાઓ માટે અને તેમજ વ્યાવસાયિક જથ્થા સંકળાયેલા ગુનાઓ માટે આરોપિત કોઈપણ વ્યક્તિને જામીન પર અથવા તેના પોતાના બંધપત્ર પર મુક્ત કરવામાં આવશે નહીં, જો સુધી કે –(૧) જાહેર અભિયોજકને આવી મુક્તિ માટેની અરજીનો વિરોધ કરવાની તક આપવામાં આવી છે, અને(૨) જ્યાં જાહેર અભિયોજક અરજીનો વિરોધ કરે છે, ત્યાં અદાલતને એવો સંતોષ થાય છે કે તેને એવો વિશ્વાસ રાખવા માટે વાજબી આધાર છે કે તે આવા ગુનામાં દોષિત નથી અને જામીન પર હોવા દરમિયાન તેના દ્વારા કોઈ ગુનો કરવાની શક્યતા નથી.

(૨) ઉપકલમ (૧) ના ખંડ (બી) માં નિર્દિષ્ટ જામીન મંજૂર કરવા ઉપરની મર્યાદાઓ, ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૭૩ (૧૯૭૪ નું ૨) અથવા હાલમાં અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈ કાયદા હેઠળ જામીન મંજૂર કરવા ઉપરની મર્યાદાઓ ઉપરાંતની છે.]

૮. આ કલમ અને તેની ઉપકલમ (૨) માં રહેલી અગ્રતાધિકારી જોગવાઈના સાદા વાચનથી સ્પષ્ટ થાય છે કે એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમ હેઠળનો ગુનો કર્યો હોવાનો આક્ષેપ ધરાવતી વ્યક્તિને જામીન મંજૂર કરવાની સત્તા માત્ર ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૭૩ ની કલમ ૪૩૯ હેઠળ મૂકાયેલ મર્યાદાઓને આધીન જ નથી, પરંતુ એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૩૭ ની ઉપકલમ (૧) ના ઉપખંડ (બી) દ્વારા મૂકવામાં આવેલા પ્રતિબંધોને પણ આધીન છે. આવી મુક્તિ માટેની અરજીનો વિરોધ કરવા જાહેર અભિયોજકને તક આપવાના ઉપરાંત, અન્ય બે સંયુક્ત શરતો, એટલે કે; (૧) અદાલતનું એ સંતોષ કે આરોપી કથિત ગુનામાં દોષી નથી એવું માનવા માટે વાજબી આધાર છે; અને (૨) તે જામીન પર રહેલ હોઈ ત્યારે કોઈ ગુનો કરવાની સંભાવના ધરાવતો નથી, પૂર્ણ થવી આવશ્યક છે. સ્પષ્ટ છે કે આ શરતો વૈકલ્પિક નહીં પરંતુ સંચિત છે. આરોપી દોષી નથી તે બાબત અંગે જે સંતોષ વિચારવામાં આવ્યો છે તે "વાજબી આધાર" પર આધારિત હોવો જોઈએ. 'વાજબી આધાર' શબ્દપ્રયોગની વ્યાખ્યા ઉક્ત અધિનિયમમાં આપવામાં આવી નથી, પરંતુ તેનો અર્થ માત્ર પ્રથમદ્રષ્ટ્યા આધારો કરતાં વધુ એવો થાય છે. તે એવો અર્થ સૂચવે છે કે આરોપી જેના માટે આરોપિત છે તે ગુનામાં દોષી નથી એવી માન્યતા માટે પૂરતા અને મહત્વપૂર્ણ સંભવિત કારણો હાજર હોવા જોઈએ. આ રીતે કલ્પાયેલ વાજબી માન્યતા ફરી એવી હકીકતો અને પરિસ્થિતિઓના અસ્તિત્વ તરફ સંકેત કરે છે, જે પોતે જ એટલી પૂરતી હોય કે આરોપી કથિત ગુનામાં દોષી નથી એવો સંતોષ ન્યાયસંગત ઠરાવે.[જુઓ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. રતન મલ્લિક @ હાબુલ - ૨૦૦૯

ક્રિ.એલ.જે. ૩૦૪૨]. તેથી, ઉપર નોંધાયેલા બંને પાસાઓ અંગે સંતોષનો નોંધ કરવો, એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમ હેઠળ જામીન મંજૂર કરવા માટે અનિવાર્ય પૂર્વશરત છે.

૯. તેથી, એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૩૭ના સંદર્ભે જામીન માટેની અરજી પર વિચાર કરતી વખતે, અદાલતને "દોષિત નથી" એવો નિષ્કર્ષ નોંધવાનો આહ્વાન કરવામાં આવતું નથી. જામીન માટેની વિનંતી પર વિચાર કરતી વખતે, આરોપીએ એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમ હેઠળનો ગુનો કર્યો છે કે નહીં તે અંગે સકારાત્મક નિષ્કર્ષ પર પહોંચવા માટે પુરાવાનું અતિસૂક્ષ્મતાપૂર્વક તોલમાપ કરવું ન તો આવશ્યક છે અને ન તો ઈચ્છનીય છે. જોવાનું એ છે કે આરોપી જે ગુનો અથવા ગુનાઓ માટે આરોપિત છે તેમાં તે દોષિત નથી એવો વિશ્વાસ કરવા માટે શું વાજબી આધાર છે અને વધુમાં, જામીન પર મુક્ત હોય ત્યારે તે ઉક્ત અધિનિયમ હેઠળ કોઈ ગુનો કરે તેવી શક્યતા નથી. ઉક્ત દ્વિ-શરતોના અસ્તિત્વ અંગે અદાલતની સંતોષપ્રાપ્તિ મર્યાદિત હેતુ માટે છે અને તે આરોપીને જામીન પર મુક્ત કરવાનો પ્રશ્ન પૂરતી જ સીમિત છે.

૧૦. વિભાગ તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી દવે દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી આ દલીલમાં મને નોંધપાત્ર બળ જણાય છે કે અરજદાર-આરોપી લગભગ અગિયાર વર્ષના સમયગાળા સુધી ફરાર રહ્યો હતો, જ્યારે અન્ય ત્રણ સહ-આરોપીઓ, જેમાં તેનો પોતાનો ભાઈ પણ સમાવેશ થાય છે, તેમને વર્ષ

૨૦૦૩માં ધરપકડ કરવામાં આવી હતી, તેમની સામે અદાલતમાં ષિઝઝરણ ચલાવવામાં આવ્યું હતું અને અદાલતે તેમને દોષિત ઠેરવ્યા હતા; તેથી માત્ર આ આધારે જ આ અરજી નામંજૂર થવા પાત્ર છે. અરજદારની ધરપકડ તો માત્ર વર્ષ ૨૦૧૪માં જ થઈ શકી હતી, અને તે પણ ત્યારે, જ્યારે ભારતીય દંડ સંહિતા હેઠળ નોંધાયેલા બે ગુનાઓના સંબંધમાં સ્થાનિક પોલીસ દ્વારા તેની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી. શ્રી દવેની આ દલીલમાં પણ મને બળ જણાય છે કે જો તેને જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવશે, તો તે ફરીથી ફરાર થઈ જશે અને ષિઝઝરણના હેતુસર ઉપલબ્ધ રહેશે નહીં.

૧૧. તેમ છતાં, આ વિચારણાથી ઉપર અને ઉપરાંત, હું અરજદાર-આરોપીની તરફે એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ સંદર્ભે અત્યાર સુધી રજૂ કરવામાં આવેલ દલીલોનો પણ વિચાર કરવો ઇચ્છું છું.

૧૨. જોકે, તે પહેલાં હું માત્ર એટલું જ કહી શકું છું કે અહીંના અરજદારના કબૂલાતનામા તેમજ સહ-આરોપીઓના કબૂલાતનામાઓ ઉપરાંત, દસ્તાવેજોની એક શ્રેણી છે, અને વિચારણાના સમયે, જો તે જ અરજદાર વિરુદ્ધ સાબિત થાય, તો ફરિયાદ પક્ષના પક્ષમાં સારો મામલો ઉભો થાય છે. અરજદાર તરફે રજૂ કરવામાં આવેલી આ દલીલને હું મૂલવી અને સ્વીકારી શકતો નથી કે જામીનનો ઇનકાર દંડના ઉપાય તરીકે કરવો જોઈએ નહીં. આ કેસમાં, અધિનિયમની કલમ ૩૭ હેઠળની કાનૂની જોગવાઈને ધ્યાનમાં લેતાં, આ બાબત સંબંધિત નથી. આ

અધિનિયમ નાર્કોટિક ડ્રગ્સ અને સાયકોટ્રોપિક સબ્સ્ટાન્સિસ સંબંધિત વિવિધ પ્રકારના ગુનાઓને આવરી લે છે, જેમાં કબજો, વેચાણ, ઉત્પાદન વગેરેને માત્ર કોઈ વિશિષ્ટ વ્યક્તિ અથવા વ્યક્તિઓના સમૂહ વિરુદ્ધનો ગુનો માનવામાં આવતો નથી, પરંતુ તેને સમાજ અને માનવજાતિ વિરુદ્ધનો ગુનો માનવામાં આવે છે. નાર્કોટિક ડ્રગ્સ અને સાયકોટ્રોપિક સબ્સ્ટાન્સિસના ઉપયોગ અને દુરુપયોગના વિનાશક પરિણામોને ધ્યાનમાં રાખીને, વિધાનમંડળે આવા ગુનાઓ માટે કઠોર દંડની જોગવાઈ કરી છે તેમજ જામીન મંજૂર કરવાની શરતોને ખૂબ જ કડક બનાવી છે. કલમ ૩૭ મુજબ, અધિનિયમ હેઠળ દંડનીય દરેક ગુનો સંજોય ગુનો છે અને જે કોઈ વ્યક્તિ એવો ગુનો કરવા બદલ આરોપિત હોય કે જે માટે પાંચ વર્ષ અથવા તેથી વધુ મુદતની કેદની સજા દંડનીય હોય, તેને જામીન પર અથવા તેના પોતાના બોન્ડ પર મુક્ત કરવામાં આવશે નહીં, જો પ્રથમદષ્ટિએ મામલો અસ્તિત્વમાં હોય અને જ્યાં સુધી અદાલતને એવી સંતોષ ન થાય કે જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવે તો ગુનેગાર/આરોપી તે જ પ્રકારના ગુનાઓનું પુનરાવર્તન કરશે નહીં. જામીન સંબંધિત સંહિતામાં સમાવિષ્ટ કોઈપણ બાબત હોવા છતાં, આ પ્રતિબંધ લાગુ પડે છે. કાનૂનની જોગવાઈ એટલી કડક હોઈ, જામીન સંબંધિત બાબતને હલકી કે ઉદાસીન રીતે હાથ ધરવામાં આવી શકે નહીં અને ન જ હાથ ધરવી જોઈએ.

૧૩. કંઈયાલાલના કેસમાં (ઉપરોક્ત), સર્વોચ્ચ અદાલતે એવો અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યો હતો કે એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૫૩ હેઠળ પોલીસ

સ્ટેશનના ઈન-ચાર્જ અધિકારીની સત્તાઓથી સજ્જ અધિકારી, પુરાવા અધિનિયમની કલમ રપના અર્થમાં "પોલીસ અધિકારી" નથી. તેથી, એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ કરવામાં આવેલ નિવેદન, જો તે ધમકી અથવા બળજબરી હેઠળ કરવામાં આવ્યું ન હોય, તો ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૧૬૧ હેઠળ કરવામાં આવેલ નિવેદન જેવું ગણાતું નથી. અદાલતે એવો નિષ્કર્ષ આપ્યો કે એવો મહત્વપૂર્ણ તફાવત એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ કરવામાં આવેલ નિવેદનને તે કરનાર વ્યક્તિ વિરુદ્ધ કબૂલાત તરીકે ઉપયોગમાં લેવા માટે મંજૂરી આપે છે અને તેને પુરાવા અધિનિયમની કલમો ૨૪ થી ૨૭ના અમલક્ષેત્રમાંથી બહાર રાખે છે.

૧૪. કન્હૈયાલાલ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં કાયદાનો ઉપરોક્ત સિદ્ધાંત તેના અનુવર્તી નિર્ણયમાં નૂર આગા (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે શંકાસ્પદ ગણાવ્યો હતો. તે કેસમાં ખંડપીઠે એવો અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યો હતો કે પુરાવા અધિનિયમની કલમ રપ ના આધારે રહેલા સિદ્ધાંતો અને કલ્પનાઓનું, કસ્ટમ્સ અધિનિયમની કલમ ૧૦૮ ની સરખામણીમાં, પરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું નહોતું. એ જ મુદ્દો ફરીથી તોફાન સિંહ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા વિચારવામાં આવ્યો હતો, જેમાં ખંડપીઠે નોંધ્યું હતું કે બે નિર્ણયો વચ્ચેના વિરોધાભાસને ધ્યાનમાં લેતા, મુદ્દો એવો છે કે અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ તપાસ અધિકારી દ્વારા નોંધાયેલ નિવેદનને કબૂલાતરૂપ નિવેદન તરીકે ગણાવી શકાય કે નહીં, ભલે તે અધિકારીને પોલીસ અધિકારી તરીકે ગણવામાં ન આવે,

તે મુદ્દો વિશાળ ખંડપીઠને સંદર્ભિત કરવો જરૂરી છે. તે મુજબ, આજદિન સુધી આ મુદ્દાનો નિર્ણય વિશાળ ખંડપીઠ દ્વારા થવાનો બાકી છે. જોકે, તેનો એવો અર્થ થતો નથી કે કન્હેયાલાલ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં પ્રતિપાદિત અનુપાતને સંપૂર્ણપણે અવગણવું જોઈએ. આજદિન સુધી, તે હજી પણ પ્રબળ છે.

૧૫. ઉપરોક્ત પરિસ્થિતિમાં, હું આ અદાલતના વિભાગીય ખંડપીઠના નજમુનિશા પત્ની અબ્દુલ હમીદ ચાંદમિયા @ લાડુ વિ. ગુજરાત રાજ્ય, જે ૨૦૦૯(૩) જી.એલ.આર. પાનું ૧૮૮૨ માં અહેવાલિત છે, તે કેસમાં આપવામાં આવેલ નિર્ણયનો લાભદાયક રીતે ઉદ્દેખ કરી શકું છું, જેમાં નૂર આગા (ઉપરોક્ત) અને કન્હેયાલાલ (ઉપરોક્ત) નું સ્પષ્ટીકરણ કરવામાં આવ્યું છે.

"૩૧.૪ એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળના નિવેદનની પ્રાસંગિકતા જેટલી બાબત છે, તે અંગે અમે ઉપરોક્ત રીતે ચર્ચા કરી છે કે આરોપી નં. ૧ અને જના નોંધાયેલા નિવેદનો સ્વૈચ્છિક છે એવું અમે માન્ય ઠેરવ્યું છે, અને તે બાબત નિર્દોષ તથા નિખાલસ પુરાવાથી સ્થાપિત થાય છે. એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળના નિવેદનની ગ્રાહ્યતા સંબંધિત કાનૂની મુદ્દાની જેટલી બાબત છે, તેમાં વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી અગ્રવાલે નૂર આગા વિ. પંજાબ રાજ્ય (ઉપરોક્ત)ના પ્રકરણમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય પર મૂકેલો આધાર સંપૂર્ણપણે ગેરસ્થાને છે.

૩૧.૫ સર્વોચ્ચ અદાલતે નૂર આગા વિ. પંજાબ રાજ્ય (ઉપરોક્ત) ના ચુકાદામાં ક્યાંય પણ એવું જણાવ્યું કે નિર્ધારિત કર્યું નથી કે એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ અધિકારીઓ દ્વારા નોંધવામાં આવેલ નિવેદનો, પોલીસ અધિકારી દ્વારા ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૧૬૧ હેઠળ નોંધવામાં આવેલા નિવેદનો સમાન છે. એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ આવા નિવેદનોને સંબંધિત ગણવામાં આવ્યા છે અને તે ગ્રાહ્ય છે, તેમજ અમુક હદ સુધી ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની કલમો ૨૪ થી ૨૭ હેઠળનો પ્રતિબંધ પણ તેના પર આકર્ષિત થાય છે, જેના વિષયમાં અમે અહીં બાદમાં ચર્ચા કરીશું. વધુમાં, નોંધવું જરૂરી છે કે અપીલકર્તાઓના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા જે નૂર આગા વિ. પંજાબ રાજ્ય (ઉપરોક્ત) ના સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદા પર આધાર મૂકવામાં આવ્યો છે, તે વધુ પ્રમાણમાં તથ્યો આધારિત છે, જે ચુકાદાના પરિણેદ ૧૬૨ માં સર્વોચ્ચ અદાલતે પહોંચેલ નિષ્કર્ષોથી સ્વયંસ્પષ્ટ થાય છે. નૂર આગા વિ. પંજાબ રાજ્ય (ઉપરોક્ત) મામલામાં સર્વોચ્ચ અદાલત કસ્ટમ્સ અધિનિયમની કલમ ૧૦૮ સાથે સંબંધિત પ્રશ્ન પર વિચારણા કરી રહી હતી. તેમ છતાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે પરિણેદ ૧૦૫ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:—

“૧૦૫ અધિનિયમની કલમ ૫૩ કસ્ટમ્સ અધિકારીઓને પોલીસ સ્ટેશનના ઇન્ચાર્જ અધિકારીઓ જેવી સત્તાઓ આપે છે. કલમ ૫૩ ની ઉપકલમ (૨) ની શરતો અનુસાર વિશેષ અધિનિયમના કારણે પોલીસ

અધિકારીની સત્તા પ્રદાન કરવામા આવેલ અધિકારીને, તેથી, પોલીસ અધિકારી માનવામાં આવશે અને તે હેતુસર અધિનિયમની કલમ ૨૫ લાગુ પડશે.

૩૧.૬ ત્યારબાદ, સર્વોચ્ચ અદાલતે પરિષ્કેદ ૧૦૬ અને ૧૦૭ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું :

૧૦૬ વિધિક કલ્પનાને, જેમ સર્વવિદિત છે, તેનો પૂર્ણ પ્રભાવ આપવો આવશ્યક છે. (જુઓ ચુસીઓ બેંક અને અન્ય વિ. રાજિંદર લાલ કપૂર, ૨૦૦૮ (૬) સ્કેલ ૧).

અધિનિયમની કલમ ૫૩એ એવો નિવેદન ઉક્ત અધિનિયમના હેતુઓ માટે સંબંધિત બનાવે છે. તેથી, વડી અદાલતના આ અવલોકનો કે કસ્ટમ્સ અધિનિયમની કલમ ૧૦૮ને ધ્યાનમાં લેતાં કબૂલાત દોષસિદ્ધિનો એકમાત્ર આધાર બની શકે છે, અતએવ, અયોગ્ય જણાય છે.”

૩૧.૭ આથી, ઉપરોક્તમાંથી સ્પષ્ટ થાય છે કે અધિકારીઓ દ્વારા નોંધાયેલા આરોપીના આવા નિવેદનો, ભલે સ્વીકાર્ય હોય, તેમ છતાં ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૫ હેઠળના પ્રતિબંધને આકર્ષે છે અને ઉપરના પરિષ્કેદ ૧૦૭ માં સ્પષ્ટપણે જણાવાયું છે કે અધિનિયમની કલમ ૫૩એ, ઉક્ત અધિનિયમના હેતુ માટે, નિવેદનને સંબંધિત બનાવે છે. દોષસ્વીકારાત્મક નિવેદનને દોષારોપણનો એકમાત્ર આધાર બનાવી શકાય કે કેમ, તે એક ભિન્ન પ્રશ્ન છે. ઉક્ત કેસમાં, અર્થાત્ નૂર આગા વિ.

સ્ટેટ ઓફ પંજાબ (ઉપરોક્ત), સર્વોચ્ચ અદાલતે આરોપીના દોષસ્વીકારાત્મક નિવેદન પર વિશ્વાસ કર્યો નહોતો અથવા તેને સ્વીકાર્યું નહોતું, કારણ કે તે સ્વૈચ્છિક ન હોવાનું જણાયું હતું અને તે “ગન પોઈન્ટ” પર લેવાયેલા હોવાનું પ્રતીત થતું હતું. આ બાબત નિર્ણયના પરિચ્છેદ ૧૦૮ માં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિરીક્ષણથી સ્પષ્ટ થાય છે, જે નીચે મુજબ છે :

૧૦૮ અપીલકર્તા દબાણ અને બળજબરીને આધીન હતો એવો અનુમાન તે હકીકત પરથી પ્રગટ થાય છે કે તે અફગાન રાષ્ટ્રીય છે. તેને અંગ્રેજી આવડતી હોઈ શકે, પરંતુ ‘સમાનજાતીય મિશ્રણ’, ‘માદકદ્રવ્ય શોધ કીટ’, ‘સ્વતંત્ર સાક્ષીઓ’ જેવા પ્રયોગોનો ઉપયોગ, જે કાનૂની જોગવાઈઓમાંથી ઉત્પન્ન થયેલા તકનીકી શબ્દોના જ્ઞાનને દર્શાવે છે, સંભવતઃ તેને આભારી ગણાવી શકાય તેમ નથી. તેથી, સંબંધિત અધિકારી દ્વારા કબૂલાત ઘડી કાઢવામાં આવી હોવાની સંભાવનાને સંપૂર્ણપણે નકારી શકાય નહીં.

૩૧.૮ સમગ્ર નિર્ણયમાં ક્યાંય પણ, નૂર આગા વિ. પંજાબ રાજ્ય (ઉપરોક્ત) ના મામલામાં સર્વોચ્ચ અદાલતે એવો સિદ્ધાંત પ્રતિપાદિત કર્યો નથી કે એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ અથવા અન્ય કોઈ સમાન વિષયવસ્તુ ધરાવતી જોગવાઈઓ હેઠળ આરોપીના નિવેદનો, ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૧૬૧ હેઠળ પોલીસ અધિકારીઓ દ્વારા નોંધવામાં આવતા નિવેદનો સમાન છે અને તેથી,

અપીલકર્તાઓ તરફે વિદ્વાન વકીલ દ્વારા જે આધાર લેવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે તે અપીલકર્તાને સહાયરૂપ નથી.

૩૧.૯ વધુમાં, નૂર આગા (ઉપરોક્ત) માં પ્રશ્ન એવો હતો કે કસ્ટમ્સ અધિનિયમની કલમ ૧૦૮ હેઠળ નોંધાયેલ નિવેદન, જ્યારે તેનો ઉપયોગ એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમ હેઠળની વિચારણાના હેતુસર કરવામાં આવે, ત્યારે તેની સાબિતીગત કિંમત શું રહે છે અને, તેથી, નૂર આગા (ઉપરોક્ત) માં સર્વોચ્ચ અદાલતે આલોક નાથ વિ. સ્ટેટ ઓફ વેસ્ટ બંગાળ, જે ૨૦૦૬ (૧૩) સ્કેલ ૪૬૭ માં અહેવાલિત છે; બાબુભાઈ ઉદેસિંહ પરમાર વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત, જે ૨૦૦૬ (૧૨) એસ.સી.સી. ૨૬૮ માં અહેવાલિત છે; અને ઓમ આદિનાથ વિ. કેપ્યુટી ડિરેક્ટર, એન.સી.બી., મદ્રાસ, જે ૧૯૯૯ (૬) એસ.સી.સી. ૧ માં અહેવાલિત છે, તેવા અન્ય ચુકાદાઓ સહિત ચર્ચા કરી હતી. નૂર આગા (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે એ બાબત પર ભાર મૂક્યો હતો કે ધરપકડ અથવા શોધ અને જપ્તી કયા હેતુસર કરવામાં આવે છે અને તપાસ હાથ ધરવામાં આવે છે તે જોવાનું રહે છે. તેમ છતાં, નૂર આગા (ઉપરોક્ત) માં સર્વોચ્ચ અદાલતે પરિષ્દ ૧૦૬ અને ૧૦૭ માં સ્પષ્ટ શબ્દોમાં અવલોકન કર્યું હતું કે કસ્ટમ્સ અધિનિયમની કલમ ૫૩અ હેઠળની કાનૂની કલ્પના દ્વારા, ઉક્ત અધિનિયમની કલમ ૧૦૮ હેઠળ આરોપીનું નોંધાયેલ નિવેદન, કસ્ટમ્સ અધિકારીઓ પોલીસ અધિકારીઓ હોઈ શકે તેમ હોવા છતાં પણ, સંબંધિત અને ગ્રાહ્ય બને છે.

૩૧.૧૦ નાર્કોટિક ડ્રગ્સ એન્ડ સાયકોટ્રોપિક સબ્સ્ટાન્સેસ અધિનિયમ સંપૂર્ણ સંહિતા છે. અધિનિયમની કલમ ૬૭ સત્તાધિકૃત અધિકારીને પ્રાપ્ત થયેલી માહિતીના સ્વરૂપમાં નિવેદન નોંધવાની સત્તા આપે છે, જે નીચલી અદાલતમાં ચલતી કાર્યવાહી દરમિયાન સંબંધિત બને છે. ગુનાને લગતા પરિપ્રેક્ષ્યમાં, એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ આરોપી પાસેથી પ્રાપ્ત થયેલી માહિતી અને અન્ય વ્યક્તિઓ પાસેથી પ્રાપ્ત થયેલી માહિતી વચ્ચે કોઈ ભેદ કરતી નથી. એક કાનૂની કલ્પના રચવામાં આવી છે અને તેથી એવું કહી શકાય નહીં કે એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ સત્તાધિકૃત અધિકારી દ્વારા નોંધાયેલા નિવેદનો બાબતે ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની કલમો ૨૪ થી ૨૭નો પ્રતિબંધ આકર્ષાય છે.

૩૧.૧૧ આ બાબતમાં કાયદો સર્વોચ્ચ અદાલતે કન્હેયાલાલ વિ. યુનિયન/ઈન્ડિયા ના મામલે, જે (૨૦૦૮) ૪ એસ.સી.સી. ૬૬૮ માં અહેવાલિત છે, તેમાં આરોપીના એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળના નિવેદનો અંગે સ્પષ્ટ કર્યો છે; સર્વોચ્ચ અદાલતે પરિણેદ ૪૦, ૪૧, ૪૨, ૪૩ અને ૪૫ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે :

“૪૦ કેસના તથ્યો અને સંબંધિત પક્ષકારોની તરફેથી કરવામાં આવેલી રજૂઆતો પરથી નિર્ધારણ માટે જે મુદ્દો ઊભો થાય છે તે એ છે કે ઉક્ત અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ ગુનો કર્યો હોવાનો આરોપ ધરાવતા વ્યક્તિને દોષિત ઠરાવવા માટે એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળના નિવેદન પર કેટલા અંશે આધાર રાખી શકાય. ઉપરોક્ત

બાબતે નિર્ણય પર પહોંચવા માટે, એ બાબતનું પણ વિચારણા કરવું પડશે કે આવું નિવેદન ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૪ થી ૨૭ સુધીની મનાઈ તથા ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૦(૩) બંનેને આકર્ષે છે કે નહીં. ઉપરોક્ત હેતુસર, એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ ની જોગવાઈઓ નીચે મુજબ પુનઃઉત્પન્ન કરવામાં આવે છે :

“૬૭ માહિતી વગેરે માંગવાની સત્તા – આ અધિનિયમની કોઈપણ જોગવાઈના ઉદ્ધંધન સંબંધિત કોઈપણ તપાસની કાર્યવાહી દરમિયાન, કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા આ બાબતે અધિકૃત કરવામાં આવેલ કલમ ૪૨માં ઉદ્દેખિત કોઈપણ અધિકારી,

(એ) આ અધિનિયમની જોગવાઈઓ અથવા તેની હેઠળ બનાવવામાં આવેલા કોઈ નિયમ અથવા આદેશનો કોઈ ભંગ થયો છે કે નહીં તે અંગે પોતાને સંતોષ થાય તે હેતુસર કોઈપણ વ્યક્તિ પાસેથી માહિતી માંગવી;

(બી) તપાસ માટે ઉપયોગી અથવા સંબંધિત કોઈપણ દસ્તાવેજ અથવા વસ્તુ રજૂ કરવા અથવા સોંપવા માટે કોઈપણ વ્યક્તિને ફરજ પાડવી;

(સી) કેસની હકીકતો અને પરિસ્થિતિઓથી પરિચિત કોઈપણ વ્યક્તિની પૂછપરછ કરવી.”

૪૧. એનડીપીએસ અધિનિયમની કલમ ૬૭ અને કસ્ટમ્સ અધિનિયમની કલમો ૧૦૭ અને ૧૦૮ તથા મોટા અંશે આતંકવાદ નિવારણ અધિનિયમ, ૨૦૦૨ ની કલમ ૩૨ અને આતંકવાદી અને વિદેશી પ્રવૃત્તિઓ (નિવારણ) અધિનિયમ, ૧૯૮૭ ની કલમ ૧૧૫ ની

જોગવાઈઓ વચ્ચે સમાનતા દોરવામાં આવી શકે છે. આ બધાં વિશેષ પરિસ્થિતિઓ અને સંજોગોનો સામનો કરવા માટે રચાયેલા વિશેષ અધિનિયમો છે. આતંકવાદ નિવારણ અધિનિયમ, ૨૦૦૨ અને ટાડા અધિનિયમ, ૧૯૮૭ ની જોગવાઈઓ ઘણીઘણી વધુ કડક છે અને પોલીસ અધિકારી સમક્ષ કરવામાં આવેલી કબૂલાત અંગે પુરાવા અધિનિયમની કલમો ૨૪ થી ૨૭ ની જોગવાઈઓને તેમના ઝઘૂઝામાંથી બહાર રાખે છે, જ્યારે કસ્ટમ્સ અધિનિયમ તથા એનડીપીએસ અધિનિયમ હેઠળ પૂછપરછ દરમિયાન કરવામાં આવેલા નિવેદનો સંબંધિત જોગવાઈઓ ઓછી કડક છે અને તે પર પુરાવા અધિનિયમની જોગવાઈઓ યથાવત્ લાગુ પડે છે. આ બન્ને ઉત્તરવર્તી અધિનિયમોના મામલામાં, પ્રારંભિક તબક્કે એવી પૂછપરછનું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે જેમાં કોઈ વ્યક્તિને પૂછપરછ સાથે સંબંધિત એવી કોઈપણ માહિતી આપવા માટે બોલાવવામાં આવી શકે છે કે જેથી એ નક્કી કરી શકાય કે અધિનિયમની જોગવાઈઓ અથવા તે હેઠળ બનાવાયેલા કોઈ નિયમ કે આદેશનો ભંગ થયો છે કે નહીં. તે તબક્કે સંબંધિત વ્યક્તિ આરોપી નથી, જોકે એવું કહી શકાય કે તે કસ્ટડીમાં છે. પરંતુ તેના દ્વારા કરવામાં આવેલા નિવેદનોના આધાર પર તેને અનુસર્ગમાં આરોપી બનાવવામાં આવી શકે છે. મહત્વનું એ છે કે સંબંધિત વ્યક્તિ દ્વારા કરવામાં આવેલ નિવેદન તેની ધરપકડ પહેલાં પૂછપરછ દરમિયાન કરવામાં આવ્યું હતું કે પછી, જ્યારે તેના વિરુદ્ધ ઔપચારિક રીતે ગુનાનો આરોપ મૂકાશે અને તે સંબંધે તેને આરોપી

બનાવવામાં આવ્યો હશે. જ્યાં સુધી આવું નિવેદન આરોપી દ્વારા એવા સમયે કરવામાં આવ્યું હોય જ્યારે તે ધરપકડ હેઠળ ન હતો, ત્યાં સુધી પુરાવા અધિનિયમની કલમો ૨૪ થી ૨૭ હેઠળનો પ્રતિબંધ કાર્યરત નહીં થાય, તેમજ બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૦(૩) ની જોગવાઈઓ પણ આકર્ષિત નહીં થાય. કોઈ વ્યક્તિને આરોપીની સ્થિતિમાં મૂકવામાં આવે ત્યાર પછી જ ઉપરોક્ત જોગવાઈ હેઠળ લાગુ કરાયેલ પ્રતિબંધ કાર્યક્ષેત્રમાં આવશે.

૪૨. નિશ્ચિતપણે, આ અદાલતે પોન અદિથનના મામલામાં પણ એવું ઠરાવ્યું છે કે કોઈ વ્યક્તિને ધરપકડ હેઠળ મૂકવામાં આવ્યો હોય અને ત્યારબાદ તે એવું નિવેદન કરે જે તેને પોતાને દોષિત ઠરાવતું હોય, તો બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૦(૩) હેઠળનો પ્રતિબંધ તેની વિરુદ્ધ કાર્યરત થતો નથી, જો એવું નિવેદન સ્વૈચ્છિક રીતે અને કોઈપણ ધમકી કે બળજબરી વિના આપવામાં આવ્યું હોય તથા તે સમર્થક પુરાવાથી સમર્થિત હોય.

૪૩ આ અપીલનો નિર્ણય કરવામાં સંકળાયેલ કાનૂનનો વિચાર આ અદાલતે ઇ.સ. ૧૯૬૩ જેટલા પૂર્વે પ્યારે લાલ ભાર્ગવના કેસમાં કર્યો હતો. એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ અને અન્ય ફોજદારી અધિનિયમોની જોગવાઈઓ, જેમ કે કસ્ટમ્સ અધિનિયમ, ૧૯૬૨, હેઠળ કરવામાં આવેલ કબૂલાતોના સંદર્ભે સતત એવો અભિપ્રાય લેવામાં આવ્યો છે કે આવા નિવેદનોને પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૭ના હેતુસર

કબૂલાત તરીકે ગણાવી શકાય, પરંતુ આ સાવધાની સાથે કે અદાલતે પોતાને સંતોષ કરવો જોઈએ કે આવા નિવેદનો સ્વૈચ્છિક રીતે કરવામાં આવ્યા હતા અને એ સમયે કરવામાં આવ્યા હતા જ્યારે એવું નિવેદન કરનાર વ્યક્તિને કથિત ગુનાની બાબતમાં હજી આરોપી બનાવવામાં આવેલ ન હતી.

જપ ઉપરોક્ત અધિનિયમની કલમ ૫૩ હેઠળ પોલીસ સ્ટેશનના પ્રભારી અધિકારીની સત્તાઓ પ્રાપ્ત અધિકારી, પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૨૫ના અર્થમાં “પોલીસ અધિકારી” નથી, એવો રાજ કુમાર કરવાલના કેસમાં આ અદાલતે વ્યક્ત કરેલો દષ્ટિકોણ, જેના સાથે અમે સહમત છીએ, તથા એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં લેતાં, એ સ્પષ્ટ થાય છે કે એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ કરવામાં આવેલ નિવેદન, દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૧૬૧ હેઠળ કરવામાં આવેલ નિવેદન સમાન નથી, જો સુધી તે ધમકી અથવા દબાણ હેઠળ કરવામાં આવ્યું ન હોય. આ જ અત્યંત મહત્વનો ભેદ છે, જેના કારણે એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ કરવામાં આવેલ નિવેદન, તે કરનાર વ્યક્તિ વિરુદ્ધ કબૂલાત તરીકે વાપરી શકાય છે અને તેને પુરાવા અધિનિયમની કલમો ૨૪ થી ૨૭ની અમલવારીમાંથી બહાર રાખે છે.”

૩૧.૧૨ આથી સ્પષ્ટ થાય છે કે આ બાબતમાં કાયદો એવો છે કે એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ તપાસને સંબંધિત

માહિતી આપવા માટે બોલાવવામાં આવેલ વ્યક્તિનું અપરાધસૂચક નિવેદન, ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૧૬૧ હેઠળના નિવેદન સમાન નથી અને જો તે અન્ય પુરાવાથી પુષ્ટ થાય તો આવા નિવેદનો દોષારોપણનો આધાર બની શકે છે. આરોપીની ધરપકડ પહેલાં નોંધાયેલા નિવેદનો અને આરોપીની ધરપકડ પછી નોંધાયેલા નિવેદનો વચ્ચે તફાવત છે. જ્યાં સુધી ધરપકડ દરમિયાન આરોપીની કબૂલાતનો પ્રશ્ન છે, ત્યાં સુધી ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની કલમો ૨૪ થી ૨૭ લાગુ પડતી નથી અને ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૦(૩) હેઠળનો પ્રતિબંધ લાગુ પડે તે આવશ્યક પણ નથી. જ્યારે ધરપકડ પછીની કબૂલાતોનો પ્રશ્ન છે, ત્યારે ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની કલમો ૨૪ થી ૨૭ માત્ર એટલી હદ સુધી લાગુ પડે છે કે આવા નિવેદનો આરોપી દ્વારા સ્વૈચ્છિક રીતે કરવામાં આવ્યા છે કે નહીં અથવા આવા નિવેદનો ધમકી, પ્રલોભન અથવા કોઈપણ પ્રકારના દબાણના કારણે નોંધાયા છે કે નહીં, અને ત્યાં ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૦(૩) લાગુ પડે છે. નોંધવા જેવું છે કે કોઈ વ્યક્તિને આરોપીની સ્થિતિમાં મૂકવામાં આવે ત્યાર બાદ જ, પુરાવા અધિનિયમની કલમો ૨૪ થી ૨૭ હેઠળનો પ્રતિબંધ નિવેદનોની સ્વૈચ્છિકતાની હદ સુધી કાર્યરત થાય છે અને ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૦(૩)ની જોગવાઈઓ હેઠળનો પ્રતિબંધ લાગુ પડે છે. મહત્વનું એ છે કે સંબંધિત વ્યક્તિએ કરેલા નિવેદનો તપાસ દરમિયાન,

તેની ધરપકડ પહેલાં કરવામાં આવ્યા હતા કે તેને ઔપચારિક રીતે ગુનામાં આરોપ મૂકીને તે બાબતે આરોપી બનાવ્યા પછી કરવામાં આવ્યા હતા.

૩૧.૧૩ કનૈયાલાલ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા (ઉપરોક્ત) કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે પ્રતિપાદિત કરેલો ઉપરોક્ત સિદ્ધાંત નૂર આગા વિ. સ્ટેટ ઓફ પંજાબ (ઉપરોક્ત) ના નિર્ણયથી ક્ષીણ થયો નથી, તેમજ આવશ્યક અનુસંગથી પણ કનૈયાલાલ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા માં પ્રતિપાદિત કરેલો સિદ્ધાંત નૂર આગા વિ. સ્ટેટ ઓફ પંજાબ (ઉપરોક્ત) ના નિર્ણયમાં રદ થયો છે એવું કહી શકાય નહીં. એ ચાદ રાખવું જરૂરી છે કે નૂર આગા વિ. સ્ટેટ ઓફ પંજાબ (ઉપરોક્ત) બાબતમાં કસ્ટમ્સ અધિનિયમની કલમ ૧૦૮ હેઠળનો કબૂલાતનામાનો હવાલો કસ્ટમ્સ અધિનિયમની કલમ ૧૦૮ હેઠળની તપાસના હેતુસર નોંધવામાં આવ્યો હતો અને તે આરોપીની ધરપકડ પછીનું નિવેદન હતું. જ્યારે હાલના કેસમાં આરોપીઓ, અર્થાત્ અપીલકર્તાઓને એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ સમન્સ આપી બોલાવવામાં આવ્યા હતા અને તેમના નિવેદનો એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ તેમની ધરપકડ પહેલાં નોંધવામાં આવ્યા હતા. આવા નિવેદનો ઉપર ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની કલમો ૨૪ થી ૨૭ હેઠળનો પ્રતિબંધ લાગુ પડતો નથી અને ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૦(૩) ની જોગવાઈઓ પણ આકર્ષાતી નથી. તેમ છતાં, અમે નોંધાયેલ પુરાવાની તટસ્થ અને સાવધ મૂલવણી કરતાં ફરીથી એવું નિષ્કર્ષ કર્યું છે કે આરોપી નં. ૧ અને ૪ દ્વારા

નિવેદનો સ્વૈચ્છિક રીતે આપવામાં આવ્યા હતા અને અન્ય પુરાવાથી સમર્થિત હોવાથી એ નિવેદનો દોષારોપણનો આધાર બની શકે છે. આ અદાલત સમક્ષ ખૂબ જ દૃઢતાપૂર્વક એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ આરોપીના નિવેદનો પોલીસ અધિકારીઓ દ્વારા નોંધાયેલા ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૧૬૧ હેઠળના નિવેદન સમાન છે. કનૈયાલાલ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા (ઉપરોક્ત) માં આ દલીલ સર્વોચ્ચ અદાલતે નકારી કાઢી હતી અને ખાસ કરીને જ્યારે કાયદો જ સ્પષ્ટ રીતે એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ નોંધાયેલા આરોપીના નિવેદનો અને ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૧૬૧ વચ્ચે આવી સમાનતા માનવાની મનાઈ કરે છે, ત્યારે આ બંને જોગવાઈઓ વચ્ચે આવી સમાનતા લાગુ કરવાની કોઈ કાનૂની પાયાની જરાય ઉપલબ્ધતા નથી. આ દલીલમાં જરાય સાર નથી અને તે દલીલ નામંજૂર કરવામાં આવે છે. આ પણ નોંધવું જરૂરી છે કે હાલના કેસમાં આગળનું નિવેદન નોંધતા પહેલાં કોઈપણ તબક્કે અહીંના અપીલકર્તાઓએ આવા કબૂલાતનામા પાછા ખેંચ્યા નથી, જોકે કાયદો પાછું ખેંચાયેલા કબૂલાતનામા ઉપર પણ આધાર રાખવાની મંજૂરી આપે છે. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. સતરોહન, જે ૨૦૦૮ (૩) એસ.સી.સી. (ફિ) ૬૨૦ માં અહેવાલિત છે, તે મામલે સર્વોચ્ચ અદાલતે પણ ૧૬ માં નિરીક્ષણ કર્યું હતું કે જે કબૂલાતનામું નોંધપાત્ર લાંબા સમય સુધી પાછું ખેંચવામાં આવ્યું ન હોય, તે ઉપર આધાર રાખી શકાય. તેથી,

અપીલકર્તાઓના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા અપીલકર્તાઓના એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળના નિવેદનની ગ્રાહ્યતા ન હોવા બાબતે કરવામાં આવેલી વિસ્તૃત દલીલો અંગે અમે તે જ નકારી કાઢીએ છીએ. ”

૧૬. આ રીતે, જ્યારે મુદ્દો મોટી ખંડપીઠ સમક્ષ મોકલવામાં આવ્યો ન હતો તેવા સમયબિંદુએ કન્હૈયાલાલ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં આવેલ નિર્ણય અને નૂર આગા (ઉપરોક્ત) વચ્ચેના વિરોધાભાસનું સ્પષ્ટીકરણ કરતાં, વિભાગીય પીઠે એવો અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યો છે કે કન્હૈયાલાલ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં પ્રતિપાદિત સિદ્ધાંત નૂર આગાના નિર્ણયથી ક્ષીણ થયો નથી, તથા આવશ્યક અનુસંગથી એવું પણ કહી શકાય નહીં કે કન્હૈયાલાલ (ઉપરોક્ત) નો નિર્ણય અતિકાંત થયો છે.

૧૭. મારા અંતિમ નિષ્કર્ષો નીચે મુજબ છે:—

૧. અધિનિયમની કલમ ૩૭ ની કડક જોગવાઈઓ લાગુ કરતાં, જામીન મંજૂર કરવા માટે કોઈ કેસ બનતો નથી.

૨. અરજદાર—આરોપી લગભગ ૧૧ વર્ષના સમયગાળા સુધી ફરાર રહ્યો હતો અને પૃષ્ઠભૂમિને ધ્યાનમાં લેતાં, જો તેને જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવે તો તે ફરી એકવાર એ જ પ્રવૃત્તિમાં સંકળાય તેવી સંભાવના છે.

૩. એન.ડી.પી.એસ. અધિનિયમની કલમ ૬૭ હેઠળ અરજદાર-આરોપીનું નિવેદન સહિત સહ-આરોપીઓના નિવેદનો, અહીંના અરજદાર વિરુદ્ધ પ્રથમદર્શી દષ્ટિએ કેસ કરતાં વધુ મજબૂત કેસ રચે છે.

૧૮. પરિણામે, આ અરજી નિષ્ફળ જાય છે અને તેથી તે નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

(જે.બી. પારડીવાલા, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.